

Protocol Dyslexie en ernstige lees-spellingsproblemen

DYS-

LEX-

JE.....

HOE SPEL
JE DAT?

Inhoudsopgave

1. Inleiding.	3
1.1 Wat zijn lees-en spellingsproblemen? En wanneer spreken we van dyslexie?	3
2. Signaleren van ernstige lees- en spellingsproblemen en de aanpak.	4
2.1 Momenten signaleren in de schoolloopbaan.	4
2.2 Signaleren volgens het leerlingvolgsysteem.	5
2.3 Aanpak op school na signalering	7
3. Diagnosestelling dyslexie: criteria en routing.	10
3.1 Route diagnosestelling.	10
3.2 Criteria onderzoek en behandeling ernstige dyslexie.	10
3.3 Behandeling.	11
4. Aanpak bij diagnose dyslexie.	12
4.1 Versterking.	12
4.2 Individueel programma.	12
4.3 Compensatie.	12
4.4 Dispensatie.	13
5. Tips voor ouders.	14
6. Begrippen.	16

Inleiding.

In dit protocol wordt toegelicht hoe we op de ASV lees- en spellingsproblemen - en vermoedelijke dyslexie - signaleren, begeleiden en (laten) onderzoeken. En welke mogelijkheden we bieden wanneer dyslexie wordt gediagnostiseerd. Ook kunt u hierin nalezen aan welke criteria moet worden voldaan wil een leerling in aanmerking komen voor vergoed onderzoek naar een diagnosestelling.

1.1. Wat zijn lees- en spellingsproblemen? En wanneer spreken we van dyslexie?

Het tempo waarin kinderen zich het lezen en spellen eigen maken, verschilt sterk. We spreken van lees- en spellingsproblemen wanneer een leerling beduidend lagere resultaten behaalt op lezen en spellen dan verwacht. In de fase van aanvankelijk lezen beklijven de geleerde letters moeizaam en zien we letterverwisselingen, zoals b-d. Bij het hardop lezen horen we deze leerlingen spellend, traag of radend lezen. Of ze laten klanken of klankstukken weg. Bij het schrijven van woorden zien we veel fonetisch schrift (letterlijk schrijven wat je hoort) i.p.v. dat zij geleerde spellingsregels gebruiken, en ook zien we het weglaten van klanken/letters of klank-/letterclusters. Vaak merken we dat leerlingen met lees- en spellingsproblemen ook niet graag lezen en dit uit de weg gaan. Ze hebben te veel faalervaringen opgedaan.

Wanneer lees- en spellingsproblemen worden geconstateerd, wordt extra begeleiding geboden.

Indien na begeleiding de lees- en/of spellingontwikkeling weer voldoende op gang is gekomen, was er geen sprake van een leerstoornis, maar van een leerprobleem. De leerling heeft behoefte aan extra begeleiding om op een voldoende niveau te kunnen leren lezen en spellen.

Indien na begeleiding de leerling niet tot matig vooruitgang laat zien, komt dyslexie in beeld.

Dyslexie betekent letterlijk beperkt (dys) lezen (lexis). Mensen die dyslectisch zijn, hebben niet alleen een hardnekkig probleem met lezen, maar ook met spellen. Dit komt doordat er in de hersenen geen goede koppeling wordt gemaakt tussen klanken en letters. Hierdoor hebben dyslectici moeite om een woord dat ze horen goed op te schrijven. Ook het lezen verloopt moeizaam omdat de letterklankkoppeling niet voldoende tot stand komt of niet goed is geautomatiseerd.

Het is bekend dat dyslexie erfelijk kan zijn: vaak komt het meerdere keren in één gezin of familie voor. Het is ook mogelijk dat dyslexie voor het eerst voorkomt binnen een familie. Ongeveer 4 procent van de Nederlandse bevolking is dyslectisch.

2. Signaleren

Het is van groot belang om dyslexie tijdig te signaleren. Al op jonge leeftijd zijn er signalen dat een kind mogelijk dyslexie heeft.

Op verschillende momenten in de schoolloopbaan gaan we deze signalen na: bij aanmelding, in groep 1/2, in groep 3 en na groep 4.

Op de ASV streven we ernaar zo vroeg mogelijk te signaleren en een passende aanpak te bieden.

2.1 Momenten van signaleren in de schoolloopbaan.

Bij aanmelding:

In het aanmeldformulier beantwoorden ouders vragen over de ontwikkeling van hun kind. De leerkracht haalt hier signalen uit, en vraagt dit na tijdens het intakegesprek. Signalen uit de voorschoolse tijd:

- De motorische ontwikkeling verloopt traag. Het kind kruipt en loopt bijvoorbeeld laat, of heeft moeite met het manipuleren van materiaal (bestek, blokjes etc.).
- Het kind begint laat met praten en de spraakontwikkeling gaat langzamer dan bij leeftijdsgenootjes.
- Het kind praat traag en heeft problemen om woorden uit te spreken.
- In het gezin of de familie is iemand met dyslexie

Wanneer één van bovenstaande signalen in de intake naar voren komen, wordt de leerling in de kleutertijd scherp gevolgd in de ontwikkeling van taal en ontluikende geletterdheid.

In de kleutertijd

In de kleutertijd start de ontluikende en beginnende geletterdheid: kinderen maken kennis met letters, klanken en woorden.

De ontwikkeling van de leerlingen wordt bijgehouden in het leerlingvolgsysteem Leerlijnen Jonge Kind van Parnassys. Gegevens worden verzameld door observatie, werkjes en indien nodig aanvullende testen.

Signalen voor dyslexie in de kleutertijd zijn o.a.:

- De leerling heeft moeite met het onthouden van namen en met woordvinding.
- De leerling heeft moeite met het onthouden van de dagen van de week, de kleuren, getallen.
- Het kind heeft moeite met ordenen van objecten in een juiste volgorde.
- Het leren van auditieve analyse en synthese (hakken en plakken) verloopt moeizaam.
- Het horen van een klank in een woord verloopt moeizaam, bijv. horen dat er een /a/ in 'jas' zit.

In groep 3

In groep 3 start het aanvankelijk lezen: de kinderen leren daadwerkelijk lezen en spellen. Vanaf groep drie zijn de moeilijkheden met lezen, schrijven en spellen duidelijk merkbaar.

De ontwikkeling van leerlingen wordt bijgehouden door toetsen van de methode Lijn 3 (bekijft de aangeboden leerstof?) en methode-onafhankelijke lees- en spellingtoetsen van CITO (bekijft leerstof over een langere periode, vergeleken met

leef-/leertijdgenoten?)

Naast sterk achterblijvende lees- en spellingsresultaten, kan bij leerlingen met een vermoeden van dyslexie gezien worden:

- Moeite met het bekijken van de klanktekenkoppeling (herkennen en benoemen van letters).
- Moeite met het manipuleren van klanken (bijv. een klank weglaten of wijzigen).
- De auditieve analyse en synthese (hakken en plakken) beklift moeizaam.
- Moeite met het onthouden van spellingregels.
- Spellend (hakkend) en radend lezen.

Groep 4-8

Vanaf groep 4 gaan kinderen voortgezet lezen: de basisbeginselen zijn aangeboden; nu leren zij vlotter, accurater en complexere woorden/zinnen te lezen, uitmondend in het vlot en accuraat kunnen lezen van teksten. De ene leerling zal zich hier sneller in ontwikkelen dan de andere leerling.

De ontwikkeling van leerlingen wordt bijgehouden door toetsen van de methode (beklijft de aangeboden leerstof?) en methode-onafhankelijke lees- en spellingtoetsen van CITO (beklijft leerstof over een langere periode, vergeleken met leef-/leertijdgenoten?).

Naast sterk achterblijvende lees- en spellingsresultaten kan, aanvullend op de signalen in groep 3, bij leerlingen met een vermoeden van dyslexie gezien worden:

- De woordherkenning komt niet of moeizaam op gang.
- De leerling vermijdt lezen
- De leerling heeft moeite met begrijpend lezen
- Spellingregels en –categorieën bekijken slecht; of de leerling kan de regel benoemen maar niet toepassen in woorden of teksten.
- In vrije teksten staan veel spelfouten, die de leerling zelf niet heeft gezien. Men ziet dan ook veel fonetisch geschreven woorden.
- De leerling heeft moeite met overschrijven.
- De leerling heeft moeite met het leren automatiseringen, zoals de tafels en het alfabet.
- De leerling heeft veel tijd nodig voor schoolwerk.

2.2. Signaleren volgens het Leerlingvolgsysteem

Naast bovenstaande signalen, zijn er vaste momenten in het schooljaar waarin de leerkrachten de groepsresultaten toetsen en analyseren. Leerlingen die opvallen in hun lees-/spellingontwikkeling worden gesignaleerd.

Hieronder een schema met de vaste meetmomenten in het schooljaar en de bijbehorende toetsen.

Groepen 1 en 2	
Januari en mei	Leerlingvolgsysteem Leer- &ontwikkelingslijnen (Parnassys)

Januari en april	Aanvullend voor groep 2: Toetspakket beginnende geletterdheid (CPS)
April/mei	Aanvullend voor groep 2: Toetspakket beginnende geletterdheid (CPS) en evt. Bosos Leervoorwaardenonderzoek
Groep 3	
November	Herfstsignalering Lijn 3
Jan/feb	Hoofdmeting met afname DMT en AVI van Cito. Hoofdmeting met afname Taalverzorging (spelling), Lezen en Rekenen-Wiskunde van IEP-LVS.
maart/april	Tussenmeting leerlingen met handelingsplan technisch lezen met afname DMT en AVI van Cito.
Mei/Juni	Hoofdmeting met afname DMT en AVI van Cito. Hoofdmeting met afname Taalverzorging (spelling), Lezen en Rekenen-Wiskunde van IEP-LVS.
Groepen 4 t/m 8	
Oktober / november	Tussenmeting leerlingen met handelingsplan technisch lezen met afname DMT en AVI van Cito.
Jan/feb	Hoofdmeting met afname DMT en AVI van Cito Hoofdmeting met afname Taalverzorging (spelling), Lezen en Rekenen-Wiskunde van IEP-LVS.
maart/april	Tussenmeting leerlingen met handelingsplan technisch lezen met afname DMT en AVI van Cito.
Mei/Juni	Hoofdmeting met afname DMT en AVI van Cito Hoofdmeting met afname Taalverzorging (spelling), Lezen en Rekenen-Wiskunde van IEP-LVS.

2.3 Ondersteuningsniveaus na signalering.

Op school wordt vormgegeven aan de ondersteuningsniveaus 1 t/m 3 zoals hieronder weergegeven. Deze ondersteuningsniveaus horen bij het basisaanbod op een reguliere basisschool. Op basis van de leerontwikkeling ontvangen leerlingen onderwijs in een passend ondersteuningsniveau.

Wanneer er signalen zijn van een stagnerende lees- en spellingsontwikkeling (zie 2.1 en 2.2.), krijgt een leerling extra begeleiding zoals benoemd bij niveau 2 en 3.

ONDERSTEUNINGSNIVEAU	STAP	BASISONDERSTEUNING
Niveau 1 Goed lees- en spellingonderwijs in klassenverband	1 Kwaliteit instructiegedrag en klassenmanagement	
	2 Juist gebruik van effectieve methodes ³	
	3 Gebruik leerlingvolgsysteem	
Niveau 2 Extra begeleiding in de klas door de leerkracht (zwakste 25% van de leerlingen)	4 Vaststellen van potentiële uitvallers en voldoende differentiatie in de klas	
Niveau 3 Specifieke interventies uitgevoerd en/of ondersteund door de zorgspecialist in de school (zwakste 10% van de leerlingen)	5 Vaststellen leerlingen met ernstige lees-/spellingproblemen en instructie individueel of in kleine groepjes	
	6 Vaststellen van achterstand en hardnekkigheid: vermoeden van dyslexie	
Niveau 4 Diagnostiek en behandeling in het zorginstituut (zwakste 4% ⁴ van de leerlingen)	7 Vaststellen van dyslexie (psychodiagnostisch onderzoek)	
	8 Gespecialiseerde dyslexiebehandeling	

Figuur 1: Onderwijscontinuüm (Struiksma, 2005)

Groep 1/2

Ondersteuningsniveau 1

Alle leerlingen volgen onderbouwd lees- en spellingonderwijs volgens het EDI-model.

In de groepen 1/2 wordt thematisch gewerkt en wordt volgens de ontwikkelingslijnen van Parnassys binnen deze thema's gewerkt aan de ontluikende en beginnende geletterdheid en aan auditieve vaardigheden. Hiervoor wordt gebruik gemaakt van een combinatie van methodieken, zoals de kleuteruniversiteit.

Indien leerlingen geen voldoende ontwikkeling laten zien volgens ons leerlingvolgsysteem, nemen zij naast ondersteuningsniveau 1 ook deel aan ondersteuningsniveau 2.

Bij leerlingen in groep 2 worden de fonologische en auditieve vaardigheden in kaart gebracht.

Ondersteuningsniveau 2:

Leerlingen in ondersteuningsniveau 2 hebben meer en extra onderwijs nodig om de basisdoelen op lezen en spellen te behalen. Dit geldt voor de 25% laagst-scorende leerlingen uit het leerjaar.

Leerlingen die vanuit de intake als risico-leerling zijn bestempeld, nemen eveneens deel aan ondersteuningsniveau 2.

Dit bestaat uit extra taalaanbod en voor groep 2 uit de Voorschotbenadering.

Extra taalaanbod (groep 1 en 2):

- Interactief voorlezen, begrijpend luisteren, woordenschat
- Rijmen via versjes en liedjes, later rijmen op woorden/klanken.
- Spelenderwijs kennis maken met klanken en letters.

Voorschotbenadering (groep 2), bestaand uit 3 fasen:

- 1 – identificeren van fonemen/letters
- 2 – manipuleren van fonemen/letters
- 3 – aanleren klank-letterkoppelingen

Indien leerlingen in groep 2 niet voldoende ontwikkeling laten zien volgens ons leerlingvolgsysteem en in de resultaten op fonologische, auditieve en letterkennistesten, nemen zij vervolgens deel aan ondersteuningsniveau 3.

Ondersteuningsniveau 3

Leerlingen in groep 2 met een risico op dyslexie of ernstige lees-/spellingsproblemen, nemen deel aan ondersteuningsniveau 3. Ondersteuningsniveau 3 start vanaf (halverwege) groep 2.

Dit geldt voor de 10% laagst scorende leerlingen, of voor leerlingen die vanuit de intake met een risico op dyslexie op de basisschool zijn gestart. Deze leerlingen zien we als een leerling met een mogelijke dyslectische ontwikkeling. We zetten dan het preventieve programma BOUW! in.

BOUW! is een empirisch onderbouwd computergestuurd preventief interventieprogramma. Leerlingen werken drie keer per week 20 minuten aan BOUW!, begeleid door een onderwijsassistent en een oudere leerling-tutor.

Leerlingen doorlopen het gehele programma, gemiddeld duurt dit 1 jaar.

De aansturing van BOUW! wordt door de intern begeleider & taalleespecialist gegeven.

Ondersteuningsniveau 3 vindt in twee perioden tussen drie hoofdmetingen plaats.

Indien een leerling voldoende resultaat behaalt, wordt besloten of de leerling teruggaat naar ondersteuningsniveau 2 of in ondersteuningsniveau 3 blijft.

Indien de leerling onvoldoende ontwikkeling laat zien, wordt, indien voldaan aan de criteria, overgegaan tot aanvraag onderzoek dyslexie.

Groep 3-8

Ondersteuningsniveau 1

Alle leerlingen volgen onderbouwd lees- en spellingsonderwijs volgens het EDI-model.

In groep 3 wordt gewerkt met de methode Lijn 3 voor aanvankelijk lezen.

In groep 4-8 wordt voor voortgezet lezen gewerkt met Karakter, en voor spelling met Staal Spelling.

In alle groepen wordt dagelijks stil-gelezen, naast de leeslessen van de methoden.

Indien leerlingen onvoldoende ontwikkeling laten zien volgens ons leerlingvolgsysteem, nemen zij naast ondersteuningsniveau 1 ook deel aan ondersteuningsniveau 2.

Ondersteuningsniveau 2

Deze leerlingen (groep 1-8) krijgen *in de klas* intensiever lees- en spellingsonderwijs. Dit geldt voor de 25% laagst scorende leerlingen uit het leerjaar.

Er wordt een keuze gemaakt uit de volgende interventies, passend bij de leervraag van de leerling en de mogelijkheden van de leerkracht binnen het groepsaanbod:

- Verlengde, extra instructies van aangeboden leerstof door de leerkracht of (onder begeleiding van de leerkracht) door de onderwijsassistent.
- Pre-teaching door de leerkracht of (onder begeleiding van de leerkracht) door de onderwijsassistent. (Pre-teaching is vooraf al oefenen met nieuwe stof die die week in de klas wordt aangeboden).
- Begeleide inoefening in een klein groepje van letters, klanken en spellingsregels.
- In een klein groepje 1 - 2 keer per week 15 minuten extra lezen op niveau van de leerling(en).
- Vanaf groep 4: wekelijks extra oefenen in het computerprogramma van Staal Spelling
- Inzet aanpak ondersteuningsniveau 3 volgens methode Staal.

Ondersteuningsniveau 3

Leerlingen met een risico op dyslexie of ernstige lees-/spellingsproblemen, nemen deel aan ondersteuningsniveau 3. Deze leerlingen (groep 1-8) krijgen *buiten de klas* een extra aanbod op lees- en spellingsonderwijs, naast hun deelname aan ondersteuningsniveau 1 en 2. Dit geldt voor de 10% laagst scorende leerlingen.

Ondersteuningsniveau 3 is gericht op een eventuele aanvraag onderzoek dyslexie en bevat methoden en tijdsinvestering gericht op de criteria.

Leerlingen krijgen wekelijks 1 uur extra lezen en/of spellen.

Elke interventie wordt uitgevoerd door de leerkracht, RT-er of een onderwijsassistent.

De IB'er en taalleesspecialist zien hierop toe.

Methoden die ingezet worden:

- Groep 3: 3 keer per week 20 minuten BOUW!
- Groep 3 en 4: 3 keer per week 20 minuten Connectlezen.
- Groep 5 – 8: 3 keer per week 20 minuten RALFI-lezen.
- Remedial Teaching voor spelling.
- Inzet aanpak ondersteuningsniveau 3 volgens methode Staal.

Ondersteuningsniveau 3 vindt in twee perioden tussen drie hoofdmetingen plaats.

Indien een leerling voldoende resultaat behaalt, wordt besloten of de leerling teruggaat naar ondersteuningsniveau 2 of in ondersteuningsniveau 3 blijft.

Indien de leerling onvoldoende ontwikkeling laat zien, wordt, indien voldaan aan de criteria, overgegaan tot aanvraag onderzoek dyslexie.

3. Diagnose

3.1. Route diagnosestelling

Onderzoek en behandeling naar dyslexie vindt enkel plaats bij een zorgverlener (arts, gezondheidspsycholoog of orthopedagoog) opgenomen in het BIG-register. Zorgaanbieders in Amersfoort kunt u hier vinden: https://www.swvdeeem.nl/wp-content/uploads/2022/02/SWV_Lijst-zorgaanbieders_2022-1.pdf

Onderzoek en behandeling vinden plaats volgens het **Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling 3.0**.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen *ernstige dyslexie* en *dyslexie*.

De uitval en hardnekkigheid bij *ernstige dyslexie* is groter dan die van *dyslexie*.

Verderop wordt de uitval bij *ernstige dyslexie* toegelicht.

Onderzoek en behandeling van *ernstige dyslexie* valt onder de Jeugdwet, *dyslexie* niet.

Enkel bij een onderbouwd vermoeden van *ernstige dyslexie* kan aanspraak gemaakt worden op vergoede zorg vanuit de gemeente.

Indien dit niet het geval is, is er geen vergoeding voor onderzoek en/of behandeling.

Onderzoek naar en behandeling van **ernstige dyslexie** bij een geaccrediteerde zorgverlener wordt vergoed door de gemeente. Hier zijn strikte criteria aan verbonden volgens het Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling 3.0; deze worden gemonitord door de **Poortwachter Dyslexie**, verbonden aan het samenwerkingsverband.

Aanmelden voor *vergoed* onderzoek en behandeling kan alleen via de Poortwachter. Indien de Poortwachter het dossier van een leerling toelaatbaar acht voor vergoede zorg, kunnen ouders/verzorgers een zorgaanbieder kiezen waar het onderzoek (en vaak ook de behandeling) plaats zal vinden.

De Routekaart van de Poortwachter van SWV de Eem kunt u hier vinden:

<https://www.swvdeeem.nl/wp-content/uploads/2022/01/Routekaart-dyslexiezorg-regio-Amersfoort.pdf>

3.2. Criteria onderzoek en behandeling ernstige dyslexie

In de richtlijn van 2022 is het criterium voor **ernstige dyslexie** is als volgt vastgesteld:

- Het moet aantoonbaar zijn dat er sprake is van ernstige woordleesproblemen. Aanwezige spellingsproblemen tellen niet mee voor de aanvraag. De ernst van de woordleesproblemen moet worden aangetoond met een genormeerde methode-onafhankelijke woordleestoets, waarop de leerling op drie opeenvolgende hoofdmeetmomenten een score laat zien in het gebied van de laagst scorende 10% van de leerlingen, d.w.z. een E of V- niveau.

Op de ASV maken we gebruik van de DMT-toets van CITO.

- Daarnaast moet de hardnekkigheid van het leesprobleem aantoonbaar zijn, d.w.z.

ondanks intensieve oefening van wekelijks 1 uur naast ondersteuningsniveau 1 en 2 gedurende 10-12 weken tussen de hoofdmeetmomenten in, laat de leerling onvoldoende vooruitgang zien (hij/zij blijft niveau E of V- behalen). Deze hulp geschiedt met evidence-based methodieken en wordt uitgevoerd en/of gemonitord door een taalleesspecialist of intern begeleider.

De aanpak van de ASV, zoals beschreven bij ondersteuningsniveau 3, voldoet hieraan.

Kortom: om in aanmerking te komen moet een leerling op drie achtereenvolgende hoofdmetingen op een woordleestoets een E/V-niveau op woordlezen hebben, met daartussen minimaal 2 perioden van 10-12 weken extra hulp volgens de richtlijnen. Hardnekkige lage resultaten op spelling zijn niet opgenomen in de criteria.

Veranderingen in het Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling vanaf 2022.

Per januari 2022 is het Protocol Dyslexie Diagnostiek en Behandeling 3.0 in werking gegaan. Er zijn twee grote wijzingen t.o.v. het protocol 2.0 aangebracht:

1. Voorheen kon er nog een aanvraag worden gedaan wanneer een leerling bij de 10% laagst scorenden (E/V-) op spelling behoorde, en met het technisch lezen (woordlezen) bij de 25% laagst scorenden (D).
Sinds 2022 staat dit criterium niet meer in het protocol 3.0.
2. Voorheen konden leerlingen met een bijkomend leer- of ontwikkelingsprobleem, zoals ADHD, TOS of ASS, niet in aanmerking komen voor onderzoek naar ernstige dyslexie, tenzij men aan kon tonen dat door behandeling de bijkomende leer- of ontwikkelingsproblemen geen invloed (meer) hadden op het leren lezen en spellen. Sinds 2022 staat deze 'uitsluitingsclausule' niet meer in het protocol 3.0; ook leerlingen met een bijkomend leer- of ontwikkelingsprobleem, *die voldoen aan genoemde criteria*, kunnen aangemeld worden bij de Poortwachter.

3.3. Behandeling

Wanneer bij een leerling dyslexie is vastgesteld, biedt de zorgaanbieder een behandeling aan. Wederom, bij *ernstige dyslexie* wordt dit vergoed vanuit de Jeugdwet. Bij *dyslexie* wordt behandeling niet vergoed.

De meeste behandelingen richten zich op de klank-tekenkoppeling, fonemische vaardigheden, vlot lezen en spellen, en herhalen van spellingscategorieën.

Afhankelijk van de behandelaar en afspraken met school, vindt de behandeling eenmaal per week op locatie van de behandelaar of op school plaats. Bij elke behandeling wordt verwacht dat ouders met hun kind minimaal 3-4 momenten in de week thuis opgegeven oefeningen doen.

Afhankelijk van de ernst, 'therapietrouw' en de vorderingen, varieert een behandelduur van een half jaar tot twee jaar.

Wanneer een leerling in behandeling is voor dyslexie, stoppen we op school gedurende die periode met Remedial Teaching voor spelling.

Leerlingen kunnen in de war raken als ze op twee plekken op twee verschillende manieren categorieën aangeboden krijgen. Om verwarring te voorkomen, laten we dit bij de dyslexiebehandelaar. Na behandeling wordt de leerling indien nodig weer aangemeld bij de Remedial Teaching in school.

Gedurende de behandelperiode blijft de leerling tweemaal per week extra lezen op ondersteuningsniveau 3.

4. Aanpak en compensatie bij diagnose dyslexie.

Wanneer bij een leerling dyslexie is vastgesteld, komt een leerling in aanmerking voor versterking, een individueel programma, compensatie en/of dispensatie. Bij ernstige vermoedens van dyslexie, en de leerling zit nog in de fase van dossieropbouw, kan eveneens gekozen worden voor het inzetten van compensatie en dispensatie.

Keuzen in interventies worden gemaakt op basis van de onderwijsbehoeften van de leerling, in overleg met ouders, leerkracht, intern begeleider en leerling. De interventies worden vastgelegd in het leerlingvolgsysteem Parnassys.

4.1. Versterking

De leerling blijft gebruik maken van ondersteuningsniveau 2 en 3: extra lezen en remedial teaching voor spelling.

Daarnaast oefent de leerling extra het automatiseren met rekenen (tafels, sommen t/m 20) m.b.v. spellen of oefenprogramma's op de Chromebook.

4.2. Individueel programma

In hogere leerjaren kan er, voor leerlingen met ernstige dyslexie en langdurige ernstige uitval op spelling, een individueel programma voor spelling ingezet worden. De leerling krijgt een op maat gemaakt spellingsaanbod: een geïsoleerd aanbod van categorieën met daarin een opbouw in kleine stappen en veel herhaling. Als basis wordt de methode Staal gebruikt, aangevuld met remediërende methoden als Spelling in de Lift of Zuidvallei.

Wanneer hiervoor wordt gekozen, wordt een OPP (ontwikkelingsperspectiefplan) opgesteld met de doelen, werkwijze, aangepaste toetsing en aanpak. Dit OPP wordt tweemaal per jaar met ouders geëvalueerd.

4.3. Compensatie

Om deel te nemen aan het reguliere programma, worden voor de leerling compenserende middelen ingezet. De leerling doet dus hetzelfde als de andere leerlingen, maar dan net op een andere wijze.

Compenserende activiteiten op de ASV kunnen zijn:

Tijdens de lessen:

- Een leesmaatje dat helpt met het lezen van teksten.
- Gebruik van visuele ondersteuning voor automatismen als regelkaarten, tafelkaart, stappenplannen.
- De leerkracht bespreekt opdrachten mondeling zodat de leerling geen schriftelijke verwerking hoeft te doen.

Hulpmiddelen:

- Groep 3-4-5: Gebruik van een Leespen, een gekleurde leeslineaal, vergrootte leeslineaal of vergrootte teksten (in overleg met intern begeleider)

- Groep 5-8: Gebruik van voorleessoftware Into Words op de chromebook, een Leespen, een gekleurde leeslineaal, vergrootte leeslineaal of vergrootte teksten (in overleg met intern begeleider).
- Leesboeken speciaal voor dyslectische leerlingen voor vrij lezen. Lager in leesniveau met verhalen op leeftijdsniveau.

Toetsing:

- Bij toetsen - methode, LVS en doorstroomtoets - krijgt de leerling ruim de tijd, wordt de toets voorgelezen en mag een vergrote versie worden gebruikt. Met uitzondering van toetsen voor technisch lezen; deze kunnen niet worden voorgelezen, en hier zit een tijdslimiet in de toets ingebouwd.
- Bij het beoordelen van methodetoetsen spelling wordt enkel de beoogde spellingcategorie meegerekend.
- Bij andere methodetoetsen en beoordelingen (zoals w.o., topografie, taal) worden spellingsfouten niet meegerekend. Er wordt enkel op inhoud beoordeeld. Computergestuurde toetsen worden door de leerkracht handmatig nagelopen en bijgesteld.

4.4. Dispensatie

Bij dispensatie hoeft de leerling een (deel van de) onderwijsactiviteit niet te doen, omdat dit door diens dyslexie niet of moeizaam haalbaar is.

Dispenserende activiteiten op de ASV kunnen zijn:

- Taak- of opdrachtverkorting, zodat de leerling minder schrijfwerk heeft.
- Het weglaten van een taak of opdracht.
- Bij toets-dictees van de methode Staal hoeft de leerling geen hele zinnen op te schrijven, enkel de doelwoorden.

5. Adviezen voor ouders

Voor kinderen met (een vermoeden van) dyslexie is het fijn als ouders hen hierin steunen. Zij zullen gebaat zijn bij oefening en hulp thuis. Leren lezen doe je namelijk maar op één manier: door te lezen, lezen, lezen. Ook thuis.

Kinderen met (een vermoeden van) dyslexie kunnen meer frustratie ervaren in het schools leren dan kinderen zonder dyslexie. Als ouders kun je ook je kind hiermee helpen. Neem contact op met de leerkracht wanneer jullie merken dat jullie kind hier veel last van heeft.

Informatie voor ouders over dyslexie:

- 'Kinderen met dyslexie, een gids voor ouders' – T. Braams
- 'Houvast bij leesproblemen en dyslexie op de basisschool, leidraad voor ouders' – A. Paternotte en J. Buitelaar
- 'Mijn kind heeft dyslexie' – M. Ceyskens

Boeken over dyslexie om met je kind te lezen en bespreken:

- 'Nu weet ik eindelijk wat dyslexie is!' - C. Engbers
- 'Survivalgids – Wat als je dyslexie hebt?' - Marjolein Noé
- 'Ik ben niet bom!' - M. van de Coolwijk
- 'Schatkasten' – H. van der Werff
- 'Pudding Tarzan' – O.L. Kirkegaard
- 'De smoezenkampioen' – C. Slee

Boeken(reeksen) speciaal voor kinderen met dyslexie, of die zij vaak fijner vinden om te lezen:

- Boeken met veel ondersteunende illustraties, zoals de Waanzinnige Boomhut-serie, de serie Leven van een Loser, de serie Dagboek van een Muts, Geronimo Stilton.
- Zoeklichtboeken of Makkelijk en Leuk van uitgeverij Zwijsen, of de Kokkelreeks van uitgeverij Inktvis: boeken op leeftijdsniveau (interesse) maar met aangepast leesniveau.
- Sommige boeken zijn ook uitgegeven met het speciale dyslexie-lettertype. De moeite waard om bij de bibliotheek na te vragen.

Vraag een account aan voor [passendlezen.nl](https://www.passendlezen.nl). Via deze service van de bibliotheek kunnen kinderen o.a. audioboeken lenen en karaoke-lezen (het boek wordt voorgelezen en kinderen lezen mee).

<https://www.passendlezen.nl/iguana/www.main.cls>

Tips voor het oefenen van lezen

- Zelf lezen! In gezinnen waar kinderen hun ouders zien lezen, pakken kinderen zelf sneller een boek.
- Samen lezen op AVI-niveau of iets hoger.
- Volg de interesses van je kind. Sommige kinderen lezen liever een informatief boek of een kinderkrant dan een roman.

- Variëren bij het samen lezen: om de beurt een zin; tegelijk een stukje lezen; voorlezen zin/stukje (ouder) en nalezen (kind); kind start lees 1 blz, ouder leest er daarna 2 voor.
- Houd er rekening mee dat lezen voor leerlingen met dyslexie erg vermoeiend is. Liever elke dag 10 minuten, dan 2 keer per week een half uur.
- Moeilijke woorden bespreken
- Nadruk op leesbegrip leggen, door vragen te stellen en na te praten over het verhaal.
- Fouten in kleine woordjes niet voortdurend, maar soms verbeteren
- Helpen moeilijke woorden in stukjes te verdelen (leesstrategie toepassen)
- De inspanning van het kind waarderen
- Laten merken dat fouten lezen mag

Tips in het omgaan met spelling

- Fouten in spontane briefjes niet steeds verbeteren, kies de basiswoorden.
- Computer of tablet gebruiken voor spellingoefeningen (www.woordkasteel.nl)
- Spellingcategorieën en regels laten verwoorden
- Inspanning waarderen

Tips in het omgaan met rekenen

Kinderen met dyslexie hebben moeite met automatiseren. Ook hier hebben zij meer tijd en oefening nodig. Hulp en ondersteuning van ouders is hier helpend.

- Thuis oefenen met de tafels via spellen, computer of tablet.
- Houd er rekening mee dat klokkijken verwarring kan geven, met name met “voor” en “over”. Oefen klokkijken extra, zorg voor een analoge en digitale klok in huis.
- Boodschappen laten doen met cash geld zodat het kind goed oefent met geldrekenen.
- Fouten maken mag

Wereldoriëntatie

Een goede woordenschat kan helpen bij het lezen. Kennis van de wereld om je heen helpt bij het opdoen van woordenschat. Automatiseren is lastig voor kinderen met dyslexie, dit kun je thuis terugzien bij bijv. het leren van topografie of vreemde woorden.

- Houdt er rekening mee dat het onthouden van namen moeilijk kan zijn
- Uitjes maken in de natuur, in musea e.d.
- Laten kaartlezen op vakantie
- Helpen met werkstukken (structuur aanbieden, laat het kind zelf schrijven) en spellingscontrole.

6. Begrippen

De **Voorschotbenadering** is een effectieve aanpak om oudste kleuters, waarvan de ontwikkeling van fonologische vaardigheden en letterkennis achterblijft, spelenderwijs voor te bereiden op het leren lezen in groep 3.

Connect Klanken en Letters is een programma voor vroegtijdige individuele interventie in het proces van aanvankelijk lezen (oktober-februari groep 3). Het programma is gericht op het verbeteren van het klankbewustzijn, de klank-tekenkoppeling en het technisch lezen ('decoderen'). Vloeiendheid is geen doel bij dit programma.

Connect Woordherkenning is een interventieprogramma voor leerlingen die bijna alle letters vlot en goed kunnen benoemen, maar moeite hebben met de volledige omzetting van alle letters binnen een woord. Het is gericht op de verbetering van woorden met medeklinkerclusters, tweelettergrepige woorden en meerlettergrepige woorden.

Connect Vloeiend Lezen is een programma voor kinderen die de aanvankelijke leeshandeling beheersen, maar niet komen tot het automatiseren daarvan. De centrale doelen van Connect Vloeiend Lezen zijn: leeskilometers maken en het komen tot vloeiendheid.

Ralfi is een interventieprogramma voor leerlingen die langdurig traag blijven lezen en niet komen tot het niveau van automatisering. Het programma is bedoeld voor zeer zwakke lezers waarbij het AVI-niveau stagneert. De spellende leeshandeling wordt (grotendeels) beheerst, maar het lezen blijft traag.

